

N:o 16.

Ank. till Riksd. kansli den 19 februari 1901, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 3, 4 och 5 i stängselförordningen.

Lagutskottet har till behandling fått emottaga en inom Andra Kammaren af herr *J. Nilsson* afgifven motion, n:o 120, af följande lydelse:

»Uti 3 och 4 §§ af Kongl. Maj:ts nådiga förordning om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet, den 21 december 1857, stadgas, att då stängselvitsord begagnas, skola de, som i egoskilnaden hvarandra möta, taga del i stängsel till hälften hvardera, utom i det fall, som i 5 § omförmäles.

Första stycket af 5 § lyder sålunda:

»Utgöras egor, emellan hvilka stängas skall, af skog, utmark eller beteshage å båda sidor, och finnes ena sidan af stängsel märkligen betungas, utan motsvarande nytta; då må, der den sidan ej sjelf stängsel fordrar, dess stängselskyldighet, efter ty som domaren skäligen pröfvar, nedsättas under hvad i 3 § stadgad är.»

Lagstiftningen har sålunda enligt 5 § velat lätta stängselbördan för den, som deraf märkligen betungas utan motsvarande nytta, men har inskränkt tillämpningen af detta stadgande till det fall, då de egor, som skola genom stängsel skiljas, å ömse sidor utgöras af skog, utmark eller beteshage.

Emellertid inträffar icke så sällan, särskildt för egare af mindre hemmanslotter, att äfven beträffande annan mark än sådan, som afses

i 5 §, den stängselskyldige utan motsvarande nytta märkligen betungas af att uppföra och underhålla stängsel.

Ett dylikt förhållande kan t. ex. uppstå, då åker eller ängsmark bildar en långsträckt egofigur och skifteslinierna gå i figurens längdriktning. En sådan skiftesläggning kan påkallas af flera anledningar, såsom jordens beskaffenhet, tillgång till vatten, vägförbindelser, lämpliga tomtplatser m. m. Den, som erhåller en jemförelsevis smal åker- eller ängsremsa af ett sådant område, i följd hvaraf grannen kan tvinga honom att deltaga i stängsel, kan i hög grad betungas af denna stängselskyldighet utan motsvarande nytta. Mig synes därför den rätt till jemkning i stängselskyldighet, som enligt 5 § i förenämnda nådiga förordning kan ega rum, böra gälla i fråga om mark af alla slag, och att samma förordning i sådant syfte bör ändras. Någon olägenhet af en dylik ändring torde ej vara att befara, då den icke betager grannen hans stängselvitsord och saken i hvarje fall skall af domaren pröfvas.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att nedannämnda §§ i Kongl. Maj:ts nådiga förordning om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet, den 21 december 1857, skola erhålla följande förändrade lydelse:

3 §. Då stängselvitsord enligt föregående paragraf begagnas, skola de, som i egoskilnaden hvarandra möta, taga del i stängsel till hälften hvaradera. Finnes ena sidan af stängsel märkligen betungas utan motsvarande nytta; då må, der den sidan ej sjelf stängsel fordrar, dess stängselskyldighet, efter ty som domaren skäligt pröfvar, ned sättas under hälften. Äldre hägnadsdelningar eller beslut, hvarigenom hägnadsskyldighet efter förra författningar blifvit bestämd, må ej ligga i vägen för hägnadsskyldighetens bestämmande enligt nu stadgade grunder, då fråga derom väckes.

4 §. Den, som med åker, äng eller plantering möter skog, utmark eller beteshage, hafve såsom hittills ej stängselvitsord.

5 §. Finnes emellan egor, som utgöras af skog, utmark eller beteshage, ej stängsel; då skall, så länge det förhållandet fortfar, den ohägnade marken anses vara till gemensamt mulbete upplåten, der ej annorlunda aftaladt är.»

Den grund, hvarefter enligt gällande stängselförordning stängselskyldigheten mellan angränsande jordegare i allmänhet fördelas, är den

s. k. halfpartsdelnings- eller hälften-principen. Denna princip var, om man frånser landskapslagarne, okänd för vår svenska rätt ända till införandet af 1857 års stängselförordning; och utskottet tillåter sig här erinra om de skäl, som för den då åvägabragta förändringen anfördes vid ärendets föredragning i statsrådet af dåvarande justitiestatsministern.

»I fråga åter», så yttrade justitiestatsministern bland annat, »om den grund, hvarefter hägnadsskyldigheten bör mellan angränsande jordegare fördelas, så är klart, att då, med antagande af förutnämnde grundval för egofriden (kreatursegarens skyldighet att ansvara för den skada, som af hans kreatur å annans egor åstadkommes), lagen åt hvarderas egor lemna skydd mot den andras kreatur äfven utan stängsel, hvilken endast skall utgöras, då det af endera sidan påfordras till lättnad i kreaturens vård, kan det större eller mindre ego-området, som ligger på hvardera sidan af rågången, ej blifva någon lämplig måttstock för hägnadsskyldighetens fördelning, och det stöd för den hittills gällande hemmantalsdelningen, som man vanligen velat hemta från påståendet om den större jordrymdens förmenta större nytta af stängseln, förlorar under sådana förhållanden all vidare kraft. Snarare skulle antalet af hvardera sidans kreatur kunna anses som en antaglig fördelningsgrund, så vida hägnad vore såsom medel för egofridens upprätthållande af lagen ovilkorligen påbjuden. Men då så icke är, utan stängsels uppförande alltid måste komma att bero af ett derom framställt yrkande å den sidan, som anser sig af hägnaden mest i behof, lär man lätt inse, att någon annan mera naturlig och rättvis grund för hägnadsskyldighetens fördelning, än den till hälften, icke står att utfinna. Den jordegare, som för att slippa på annat sätt taga vård om sina kreatur, under det de äro på bete utsläppte, vill begagna sitt i lagen medgifna stängselvitsord, kan icke skäligen begära, att hans granne skall i kostnaden härför till mer än hälften deltaga; och om de mindre jordbrukarne, hvilka, i brist på utvägar att kunna valla sina kreatur, väl företrädesvis blifva de, som fortfarande komma att begagna stängselvitsordet emot de större jordegare, härvid få vidkännas en större andel i hägnadsbesväret, än de hittills under högst ofullkomliga egofridslagar haft, då kunna de i allt fall icke klaga öfver ett oskäligt betungande, enär det egentligen är till deras förmån, som vid den nu ifrågakomna förbättrade lagstiftningen sjelfva stängselvitsordet blifvit lemnadt orubadt.

De företräden, halfpartsdelningen för öfrigt i flera hänseenden har framför delningen efter hemmantal eller egorymd, hafva redan ofta till-

förene blifvit så fullständigt ådagalagda, att någon ytterligare framställning derom vid detta tillfälle icke synes erforderlig. Men om dess viktigaste fördelar torde dock böra påminnas, och dertill hörer i främsta rummet, att den alltid lemnar tillfälle till hägnadsskyldighetens fullgörande i egen egogräns och sålunda gör all rågångsstängsel till en angelägenhet blott mellan de tvenne jordegare, som i rågången hvarandra möta, hvarigenom den ock, mera än någon annan fördelningsgrund, underlättar öfverenskommelser om stängselns borttagande, der sådant till ömsesidig fördel kan ske.»

Efter att hafva vidrört 11 §:s bestämmelser om fördelningsgrund för stängsel, som i tegskifte eller samfällighet liggande byalag hafva att samfäldt utgöra, fortsätter föredraganden:

»Men härförutan förekommer jemväl i förslaget ett annat undantag från den antagna halfpartsprincipen uti 5 §, hvilken i hufvudsaklig likhet med hvad nu är stadgadt bestämmer, att, då skog, utmark eller beteshage å båda sidor möter, och ena sidan af stängseln märkeligen betungas utan motsvarande nytta, den sidan, så framt den ej sjelf fordrar stängsel, må kunna för sitt deltagande deri njuta nedsättning under den i allmänhet bestämda fördelningsgrunden, efter ty som domaren skäligen pröfvar; och den egentliga anledningen till detta undantag har blifvit hemtad från den besparing i stängsel, som nu gällande stadgandet medfört. Erfarenheten har nemligen lärt, att farhåga för en så beskaffad nedsättning å den sidan, som icke fordrar stängsel, ofta afhållit båda sidorna från stängselvitsordets begagnande, till betydlig besparing i både skog och arbete; och ett medel, som visat sig så verkamt till befrämjande af ett för samhället viktigt ändamål, bör lagstiftningen ej underlåta att fortfarande använda, särdeles som stadgandet ej heller för sig sjelf saknar billighetsgrund. Dock måste, för att det åsyftade ändamålet ej skall förfelas, alla sådana skogs- och utmarker, som, ehuru genom rågång från hvarandra skilda, ligga utan hägnad sig emellan, förklaras vara till gemensamt bete upplåtna, så att i slikt fall den ena jordegaren ej må anses skyldig att afhålla sina kreatur från den andras egolott, der ej sådan skyldighet på särskildt aftal grundas.»

Ofvan återgifna uttalanden ådagalägga, efter utskottets förmanande, till fyllest olämpligheten af en lagändring i den rigtning, som af motionären åsyftats. Motionären har ej heller förebragt någon omständighet, som är egnad att förringa befogetheten af de gjorda uttalandena, och äfven motionärens hufvudskäl för framställningen, att hälften-principen medför märkelig tunga särskildt för den mindre jordegaren, har deri blifvit, på ett efter utskottets mening afgörande sätt, bemött.

Under åberopande af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Nilssons ifrågavarande motion icke må
till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Stockholm den 19 februari 1901.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

mot motiveringen af herr *Zetterstrand*.
